

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL VŠĮ SANATORIJA „X“ SKUNDO PRIEŠ LIETUVOS RESPUBLIKOS UŽSIENIO REIKALŲ MINISTERIJĄ

2023-03-27 Nr. 4D-2023/1-45
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė 2023-01-16 gavo VšĮ Sanatorija „X“ (toliau citatose ir tekste – Sanatorija arba Pareiškėja) skundą „Dėl Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos biurokratizmo“.

2. Pareiškėjos skunde, be kita ko, pažymėta:

2.1. „Įsigaliojus Lietuvos Respublikos Seimo 2022-03-10 nutarimui Nr. 932 „Dėl nepaprastosios padėties įvedimo“, buvo sugriežtintas užsieniečių vizų režimas, sustabdytas Baltarusijos Respublikos piliečių prašymų išduoti vizas priėmimas ir sprendimų dėl šių prašymų priėmimas Lietuvos Respublikos vizų tarnybose užsienyje. Išimtis gali būti taikoma tik, jeigu dėl vizų išdavimo tarpininkauja Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija“ (toliau citatose ir tekste – Ministerija) (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

„Kiekvienais metais Sanatorija priimdavo vaikus iš Baltarusijos reabilitaciniam gydymui. Sugriežtinus užsieniečių vizų režimą, Sanatorija prarado nuolatinių pacientų srautą, neteko didelės dalies pajamų. Tai atsiliepia Sanatorijos darbuotojų gerovei, mažėja Sanatorijos mokomi mokesčiai Lietuvos Respublikos biudžetui, mažėja užsakymų partneriams (maisto tiekėjams, įvairaus remonto paslaugas teikiantiems asmenims) apimtys.

Atsižvelgiant į susidariusią situaciją Sanatorija kreipėsi į Ministeriją 2022-07-12 raštu Nr. 462 su prašymu išimties tvarka leisti išduoti vizas sergantiems vaikams ir neįgaliems vaikams su juos lydinčiais asmenimis, Baltarusijos Respublikos piliečiams, atvykstantiems į Lietuvos Respubliką sanatoriniam gydymui ir medicininei reabilitacijai Sanatorijoje. Nesulaukus jokie atsakymo, Sanatorija pakartotinai kreipėsi į Ministeriją 2022-08-10 su prašymu tarpininkauti išduodant vizas nepilnamečiams, vykstantiems sanatoriniam-reabilitaciniam gydymui: „Dėl nepaprastosios padėties pratęsimo Lietuvos Respublikoje ir vizų išdavimo Baltarusijos Respublikos piliečiams, norintiems lankytis Lietuvos Respublikoje sustabdymo, Sanatorija prašo Ministerijos išimties tvarka leisti išduoti vizas sergantiems vaikams ir neįgaliems vaikams su juos lydinčiais asmenimis, Baltarusijos Respublikos piliečiams, atvykstantiems į Lietuvos Respubliką sanatoriniam gydymui ir medicininei reabilitacijai Sanatorijoje.“

„Nesulaukus atsakymo į antrą raštą Sanatorija 2022-09-23 vėl kreipėsi į Ministeriją su raštu prašydami kuo skubiau atsakyti į Sanatorijos 2022-08-10 prašymą, nes teisinis neapibrėžtumas gresia Sanatorijai, kaip ūkiniam subjektui, papildomomis išlaidomis atleidžiant darbuotojus, kadangi Sanatorija negali vykdyti veiklos ir išlaikyti darbuotojų. Pakartotinai buvo prašoma

įvertinti Sanatorijos veiklos specifiką, teisinę padėtį, ekonominius ryšius su kitais Lietuvos Respublikos ūkio subjektais, Sanatorijos darbuotojų interesus ir tarpininkauti Lietuvos Respublikos vizų išdavimo tarnybose nagrinėjant Baltarusijos Respublikos nepilnamečių asmenų prašymus išduoti vizą vykti sanatoriniam-reabilitaciniam gydymui į Sanatoriją.“

„Sanatorijai buvo pateiktas atsakymas iš Ministerijos tik 2022-10-22. Kuriame nurodoma, kad Sanatorija turi „kreiptis į Svatlanos Cichanouskajos biurą Baltarusių demokratijos atstovybę [toliau citatose ir tekste – Biuras], pateikdama Baltarusijos Respublikos piliečių, ketinančių atvykti į Sanatoriją, sąrašus bei gauti pritarimą jų atvykimui“.

2.2. „Atsižvelgiant į tai, Sanatorija pateikė Ministerijai užklausą, kurioje teigiama, kad šis nurodymas prieštarauja Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis, nuostatomis. Sanatorijai siūloma teikti fizinių asmenų duomenis asmeniui, nepatenkančiam į vizas išduodančių kompetentingų institucijų ratą, todėl neturinčiam teisės tvarkyti asmens duomenis. Be to apie šį Biurą nėra jokios išsamios informacijos internetinėje erdvėje ir jokie Lietuvos įstatymai ar teisės aktai nereglamentuoja tokių klausimų derinimo su šiuo Biuru, o ne su Ministerija.

Sanatorija kreipėsi tiek į Ministeriją, tiek į Lietuvos Respublikos Prezidentą 2022-11-22 raštu „Dėl Ministerijos 2022-10-20 rašto Nr. (20.7.4)3-6504 taikymo išduodant Lietuvos Respublikos vizas Sanatorijos klientams.“

Sanatorijai iki šiol nėra pateikta jokia LR įstatymais argumentuota informacija ir raštu nėra atsakyta į pateiktus prašymus. Ministerija nepagrįstai atsisako spręsti jos kompetencijai priklausančius klausimus, vilkinama priimti sprendimus ir atlikti savo pareigas.

Atsižvelgiant į tokią situaciją Sanatorija yra priversta vykdyti darbuotojų atleidimą, kadangi negali LR piliečiams suteikti darbo. Dėl tokio Ministerijos neveikimo Sanatorija jau pradėjo vykdyti darbuotojų atleidimą.

Sanatorija reiškia pretenziją Ministerijai dėl specialiai vilkinamų atsakymų į pateiktus prašymus bei nesiimant jokių veiksmų LR piliečių bei LR įstaigų/institucijų naudai.“

3. Pareiškėja prašo Seimo kontrolierės „ištirti aukščiau minimos institucijos darbą dėl vykdomo biurokratizmo, Sanatorijos užklausų specialų vilkinimą bei įpareigoti šią instituciją kuo skubiau pateikti informatyvius atsakymus į jai pateiktus prašymus bei su tuo susijusius visus teisinius įrodymus vengiant abstrakčių atsakymų. Taip pat įvertinti šios valstybės institucijos piktnaudžiavimo kai yra savivaliaujama ir nesilaikoma terminų bei įstatymų.“

TYRIMAS IR IŠVADOS

4. Iš kartu su skundu pateiktų dokumentų nustatyta:

4.1. Ministerijos 2022-10-10 rašte Nr. (20.7.4)3-6504 („Dėl tarpininkavimo išduodant vizas nepilnamečiams vykstantiems gydytis“; atsakymas į Sanatorijos 2022-08-10 prašymą Nr. 517) nurodyta:

„Ministerija, atsakydama į Jūsų kreipimąsi, pažymi, kad Lietuvos Respublika nuosekliai ir principingai remia Baltarusijos pilietinę visuomenę ir jos teisėtus reikalavimus, susijusius su laisvais ir sąžiningais rinkimais, pagrindinėmis laisvėmis ir žmogaus teisėmis, o taip pat smerkia sistemingas ir beprecedentes represijas prieš Baltarusijos pilietinę visuomenę, žmogaus teisių pažeidimus. Iki įvyks laisvi ir demokratiniai rinkimai Baltarusijoje, Lietuvos Respublika, pripažindama tikrąją ir demokratinę Baltarusijos žmonių valią, išreikštą 2020 m. rugpjūtį, palaiko ir remia Baltarusijos demokratinę jėgų lyderės Svatlanos Cichanouskajos veiklą. Lietuvoje veikia Biuras, 2021 m. birželio mėn. Ministerijoje yra akredituota Baltarusių demokratijos atstovybė, vadovaujama Svatlanos Cichanouskajos.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą informaciją, siūlome, kad Sanatorija kreiptųsi į Biurą, pateikdama Baltarusijos Respublikos piliečių, ketinančių atvykti į Sanatoriją, sąrašus bei gautų pritarimą jų atvykimui. Gavusi Biuro pritarimą, Ministerija pasirengusi toliau svarstyti vizų išdavimo klausimą“.

4.2. Sanatorijos 2022-11-22 prašyme (Nr. 778) Ministerijai, be kita ko, pažymėta:

„Sanatorija 2022-08-10 kreipėsi į Ministeriją prašydama tarpininkauti Lietuvos Respublikos vizų išdavimo tarnybose nagrinėjant nepilnamečių Baltarusijos Respublikos piliečių, vykstančių sanatoriniam gydymui į Sanatoriją, prašymus. [...].

2022-10-20 gavome Ministerijos raštą Nr. (20.7.4)3-6504 „Dėl tarpininkavimo išduodant visas nepilnamečiams vykstantiems gydytis“, kuriame Sanatorijai siūloma kreiptis į Biurą pateikiant Baltarusijos Respublikos piliečių, ketinančių atvykti į Sanatoriją, sąrašus bei gauti pritarimą jų atvykimui. Rašte nurodyta, kad Ministerija, gavusi Biuro pritarimą, pasirengusi svarstyti vizų išdavimo klausimą.

Sanatorija politinėje veikloje nedalyvauja, Sanatorijos tikslai yra išimtinai humanitariniai. Vadovaujamės Lietuvos Respublikos teisės aktais. Išanalizavome Lietuvos Respublikos įstatymo Dėl užsieniečių teisinės padėties, Reglamento (ES) Nr. 2018/1806 (toliau – Vizų režimo reglamentas), Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento (EB) Nr. 810/2009 (toliau – Vizų kodeksas) nuostatas. Lietuvos Respublikos ir tarptautinės teisės normos numato, kad nagrinėjant prašymus ir priimant sprendimus dėl vizų išdavimo, procedūroje dalyvauja tik valdžias institucijos. Lietuvos Respublikos įstatymo Dėl užsieniečių teisinės padėties 21 straipsnyje aiškiai nurodyta, kad dokumentai vizai gauti pateikiami Lietuvos Respublikos diplomatinei atstovybei ar konsulinei įstaigai. Kompetentinga institucija gali konsultuotis ir rinkti informaciją apie prašančius išduoti vizą asmenis. Sanatorija neturi Lietuvos įstatymuose ar tarptautinės teisės normose numatyto teisinio pagrindo kreiptis į Biurą dėl vizų išdavimo.

Pažymėtina, kad 2022-10-20 Ministerijos raštu Sanatorijai nurodyta pateikti Biurui Baltarusijos Respublikos piliečių, ketinančių atvykti į Sanatoriją, sąrašus. Manome, kad šis nurodymas prieštarauja Europos Parlamento ir Tarybos Reglamento (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis, nuostatoms. Sanatorijai siūloma teikti fizinių asmenų duomenis asmeniui, nepatenkančiam į visas išduodančių kompetentingų institucijų ratą, todėl neturinčiam teisės tvarkyti asmens duomenis. [...]. Teikti ketinančių atvykti į Sanatoriją asmenų sąrašus tretiesiems asmenims neturime teisinio pagrindo, manome, kad tokia tvarka turi būti įtvirtinta atitinkamuose teisės aktuose.

Prašome įvertinti Sanatorijos veiklos specifiką, teisinę padėtį, ekonominius ryšius su kitais Lietuvos Respublikos ūkio subjektais, darbuotojų interesus ir priimti Lietuvos Respublikos teisės aktais pagrįstą sprendimą dėl vizų išdavimo Baltarusijos Respublikos piliečiams vykti sanatoriniam-reabilitaciniam gydymui į Sanatoriją.“

5. Seimo kontrolierė, atsižvelgusi į pirmiau nurodytas aplinkybes, kreipėsi į Ministeriją prašydama pateikti motyvuotus paaiškinimus: ar Ministerija pateikė atsakymą Sanatorijai į jos 2022-07-12 prašymą, jeigu taip – pateikti atsakymo kopiją, jeigu ne – nurodyti priežastis; ar Ministerija pateikė atsakymą Sanatorijai į jos 2022-09-23 prašymą, jeigu taip – pateikti atsakymo kopiją, jeigu ne – nurodyti priežastis; dėl Sanatorijos 2022-08-10 prašymo išnagrinėjimo termino (nesilaikant nustatyto 20 darbo dienų prašymų nagrinėjimo termino); ar Ministerija pateikė atsakymą Sanatorijai į jos 2022-11-22 prašymą, jeigu taip – pateikti atsakymo kopiją, jeigu ne – nurodyti priežastis, kartu paaiškinant ir galimo vėlavimo pateikti atsakymą priežastis bei pateikti atsakymą Sanatorijai (Seimo kontrolierei – atsakymo kopiją); dėl Ministerijos 2022-10-20 rašto Nr. (20.7.4)3-6504: 1) dėl siūlymo Sanatorijai kreiptis į Biurą (dėl pritarimo Baltarusijos Respublikos piliečių, ketinančių atvykti į Sanatoriją, atvykimui gavimo) teisinio pagrindo, kodėl jis nenurodytas Ministerijos rašte; 2) dėl siūlymo pateikti Biurui Baltarusijos Respublikos piliečių, ketinančių atvykti į Sanatoriją, sąrašus, teisinio pagrindo (asmens duomenų teikimo aspektu), kodėl jis nenurodytas Ministerijos rašte ir kt.

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

6. Iš Ministerijos Seimo kontrolierei pateiktos informacijos, paaiškinimų bei dokumentų nustatyta:

6.1. Ministerija pažymėjo, kad „Baltarusijos Respublika vykdo agresyvią užsienio politiką

Lietuvos ir kitų regiono valstybių atžvilgiu. Baltarusijos Respublikos valdžios institucijos savo nurodymais (arba apie tai žinodamos) sudaro palankias sąlygas hibridinėms atakoms ir įvairaus pobūdžio provokacijoms prieš Lietuvos Respubliką. Kaip nurodyta Nacionalinio saugumo strategijoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2021-12-16 nutarimu Nr. XIV-795, autoritarinio Baltarusijos Respublikos politinio režimo priešiškus ir vykdomas provokacijos prieš Lietuvos Respubliką bei kitas demokratines valstybes didina nenuspėjamumą ir kelia naujų saugumo grėsmių.

[...] 2020-08-18 Lietuvos Respublikos Seimas priėmė rezoliuciją Nr. XIII-3281 „Dėl padėties Baltarusijoje po suklastotų prezidento rinkimų“, 2022-02-24 – rezoliuciją Nr. XIV-930 „Dėl Rusijos ir Baltarusijos agresijos prieš Ukrainą“. Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2020-12-11 nutarimu Nr. XIV-72, 253.2 papunktyje įtvirtintas prioritetas Vyriausybės projektas dėl laisvos Baltarusijos ir stiprios, tęstinės Lietuvos pagalbos pilietinei visuomenei ir demokratinei Baltarusijai. Nacionalinio saugumo strategijos 50.3 papunktyje taip pat įtvirtintas tikslas remti pilietines organizacijas ir demokratinius procesus, ginti žmogaus teises ir laisves Baltarusijos Respublikoje.

Ministerija, įgyvendindama Lietuvos užsienio politiką Baltarusijos atžvilgiu, vadovaujasi minėtais Lietuvos Respublikos teisės aktais ir strateginiais dokumentais bei Europos Sąjungos politiniais dokumentais (Tarybos išvadomis) ir teisės aktais, konkrečiai susijusiais su sankcijomis Baltarusijos režimui. Savo nuosekliais ir principingais veiksmais siekiame išlaikyti vieningą Europos Sąjungos ir kitų demokratių valstybių politiką dėl Baltarusijos režimo pasmerkimo, izoliavimo, režimo atsakomybės už nusikaltimus užtikrinimo, siekiant kad A. Lukašenkos režimas būtų ir toliau nuosekliai spaudžiamas politinėmis ir ekonominėmis, taip pat ir sankcijų politikos, priemonėmis. Baltarusijos pilietinei visuomenei, valdančiojo Baltarusijos režimo persekiojamiems disidentams yra teikiama politinė ir humanitarinė parama, siekiant stiprinti jų gebėjimus, tarptautinį matomumą ir pripažinimą, tokiu būdu padedant kurti demokratinę ateitį Baltarusiją, kartu prisidedant prie Lietuvos kaip regioninio demokratijos plėtros centro įtvirtinimo. Paminėtinas aktyvus Lietuvos paramos Baltarusijos žmonėms plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020-09-02 pasitarimo protokoliniu sprendimu Nr. 39, įgyvendinimas ir periodinė šio plano peržiūra.

Lietuvos Respublikos Seimui 2022-03-10 priėmus nutarimą Nr. XIV-932 „Dėl nepaprastosios padėties įvedimo“ nuo 2022-03-11 Lietuvos Respublikoje buvo įvesta nepaprastoji padėtis. Nepaprastoji padėtis buvo įvesta Lietuvos Respublikos Seimo nutarimais: 2022-04-21 Nr. XIV-1044, 2022-06-28 Nr. XIV-1244, 2022-09-13 Nr. XIV-1413 ir 2022-12-13 Nr. XIV-1657, šiuo metu nepaprastoji padėtis įvesta iki 2023-03-16. Seimas, įvesdamas nepaprastąją padėtį, nustatė, kad jos metu taikoma Lietuvos Respublikos nepaprastosios padėties įstatymo 28 straipsnyje nurodyta nepaprastoji priemonė – užsieniečių vizų režimo sugriežtinimas, t. y. sugriežtinus vizų režimą, sustabdomas Rusijos Federacijos ir Baltarusijos Respublikos piliečių prašymų išduoti vizas priėmimas ir sprendimų dėl šių prašymų priėmimas Lietuvos Respublikos vizų tarnybose užsienyje, išskyrus atvejus, kai dėl vizų išdavimo tarpininkauja Ministerija. Kol galioja nepaprastoji padėtis, Ministerija tarpininkauja dėl vizų išdavimo tiems Rusijos Federacijos ir Baltarusijos Respublikos piliečiams, kuriems teisė kreiptis dėl vizos išdavimo yra numatyta pagal tarptautinius ar stojimo į Europos Sąjungą metu priimtus įsipareigojimus, pavyzdžiui, Europos Sąjungos piliečių šeimos nariams. Ministerija išimties tvarka taip pat tarpininkauja dėl vizų išdavimo dėl humanitarinių priežasčių. Ministerija, tarpininkaudama dėl pastarųjų vizų išdavimo, teikia skubią pagalbą tiems Baltarusijos Respublikos piliečiams, kuriems ji yra gyvybiškai svarbi, visų pirma persekiojamiems režimo.

Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Baltarusijos Respublikos Vyriausybės susitarime dėl Druskininkų sanatorijos „Baltarusija“, kuris buvo pasirašytas Vilniuje 1995-02-06, ratifikuotas Lietuvos Respublikos 1996-04-26 įstatymu Nr. I-1300 ir įsigaliojo 1996-04-26, nustatyta, kad Sanatorija veikia pagal Lietuvos Respublikos įstatymus, jos veiklą reglamentuoja atskiras tarpžinybinis susitarimas. Tačiau šie susitarimai nenustato įpareigojimo išduoti vizas atvykstantiems gydytis į Sanatoriją asmenims. Iki užsieniečių vizų režimo sugriežtinimo, susijusio su nepaprastosios padėties įvedimu Lietuvoje, buvo susiklosčiusi praktika, kad dėl vizų išdavimo

vaikams, vykusiems reabilitacinio gydymo į Sanatoriją, ir juos lydintiems asmenims į Lietuvos Respublikos ambasadą Baltarusijos Respublikoje su vykstančiųjų sąrašu oficialiai kreipdavosi Baltarusijos Respublikos užsienio reikalų ministerija. Tačiau Baltarusijos režimo sprendimu nuo 2021-07-12 Lietuvos diplomatinis atstovavimas Baltarusijoje buvo sumažintas iki vieno diplomato (kartu uždarytas ir Lietuvos Respublikos generalinis konsulatą Gardine), o tai itin ženkliai apribojo galimybes išduoti vizas Baltarusijos Respublikos piliečiams. Lietuvos diplomatinis atstovavimas Baltarusijoje iki šiol išlieka minimalus.

2021 m. Europos Sąjungai nustačius individualiąsias sankcijas (ribojamąsias priemones) vienam iš artimiausių A. Lukašenkos bendražygių, tuometiniam Baltarusijos Prezidento reikalų valdybos, kuri buvo Sanatorijos steigėja, vadovui V. Š., Lietuvoje veikiantys bankai išaldė Sanatorijai priklausančias banko sąskaitas. Visgi, Baltarusijos režimui perdavus Sanatorijos pavaldumą Baltarusijos Respublikos valstybės įstaigai „Baltarusijos respublikiniam sveikatinimo ir sanatorinio-kurortinio gydymo centrui“, kuris yra tiesiogiai pavaldus autoritarinio Baltarusijos režimo Ministrų Tarybai, neatmestina, kad Sanatorija išlieka tiesioginėje režimo įtakoje.

Manytina, kad A. Lukašenkos režimas, prisidengdamas humanitariniais tikslais, kuriuos Sanatorija įvardija savo prašymuose tarpininkauti dėl vizų išdavimo, siekia savo politinių tikslų. Pastaruoju laikotarpiu Ministerijai adresuoti Sanatorijos vadovybės raštai, Baltarusijos Respublikos užsienio reikalų ministerijos notos ir darbo pokalbiai su Baltarusijos diplomatais leidžia manyti, kad yra vykdoma koordinuota veikla, kuria bandoma paveikti principingą Lietuvos politiką Baltarusijos režimo atžvilgiu, taip pat daryti įtaką Lietuvos paramai Baltarusijos pilietinės visuomenės atstovams Lietuvoje. Ši veikla sutampa ir su kitais sistemingais Baltarusijos režimo mėginimais hibridinėmis priemonėmis (migracijos srautų organizavimas, valstybės sienos infrastruktūros gadinimas, dezinformacija ir kt.) daryti įtaką politiniam stabilumui Lietuvoje, trukdyti Baltarusijai taikomam vieningam ES sankcijų režimui.

Kol Baltarusijoje neįvyks laisvi ir demokratiniai rinkimai, Lietuvos Respublika, pripažindama tikrąją ir demokratinę Baltarusijos žmonių valią, išreikštą 2020 m. rugpjūtį, palaiko ir remia Baltarusijos pilietinę visuomenę ir Baltarusijos demokratinių jėgų lyderės Svatlanos Cichanouskajos veiklą. Lietuvoje veikia Svatlanos Cichanouskajos biuras (toliau – Biuras), 2021 m. birželį Užsienio reikalų ministerijoje buvo akredituota „Baltarusių demokratijos atstovybė“. Todėl, Užsienio reikalų ministerijos nuomone, išimtinio tarpininkavimo išduodant vizas atvykti gydytis į Sanatoriją klausimo sprendimas turi būti vertinamas Lietuvos užsienio politikos autoritarinio Baltarusijos režimo atžvilgiu, Europos Sąjungos sankcijų Baltarusijai politikos ir Lietuvos paramos teikimo Baltarusijos pilietinei visuomenei kontekste.

Pabrėžtina, kad Ministerija turi diskrecijos teisę, bet ne prievolę tarpininkauti dėl vizų išdavimo. Tai yra išimtinio pobūdžio sprendimai, priimami atsižvelgiant į aukščiausiu politiniu lygmeniu nustatytą užsieniečių vizų režimo sugriežtinimą. Priimdama tokius sprendimus dėl tarpininkavimo Ministerija vadovaujasi Lietuvos užsienio politikos ir nacionalinio saugumo interesais, vertina geopolitinę situaciją ir politines aplinkybes, kiekvieną konkrečią situaciją, todėl išsamiai konsultuojamasi su už nacionalinį saugumą atsakingomis ir kitomis valstybės institucijomis, pareiškėjų gali būti prašoma pateikti papildomos informacijos, paaiškinimų ar atlikti kitus veiksmus (juos atlikdami pareiškėjai privalo laikytis teisės aktų nustatytų reikalavimų, įskaitant ir dėl asmens duomenų apsaugos užtikrinimo), informacija tikrinama ir atliekami kiti būtini veiksmai. Dėl šio proceso aukščiau šiame rašte nurodytos specifikos neretai sprendimo derinimas užtrunka ilgiau nei įprasta.“

6.2. Ministerija 2022-08-02 „pateikė atsakymą į Sanatorijos 2022-07-12 prašymą (rašto Nr. (25.3.1E)3-4938 [...]).“

Ministerijos 2022-08-02 atsakyme pažymėta:

„Lietuvos Respublikos Seimui 2022-03-10 priėmus nutarimą Nr. XIV-932 „Dėl nepaprastosios padėties įvedimo“, nuo kovo 11 d. Lietuvos Respublikoje buvo įvesta nepaprastoji padėtis. 2022-06-28 Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu Nr. XIV-1244 „Dėl nepaprastosios padėties įvedimo“ nepaprastoji padėtis pratęsta iki 2022-09-15. Pastarojo Seimo nutarimo 3 straipsnio 5 punkte nustatytas griežtesnis užsieniečių vizų režimas – sustabdomas Rusijos Federacijos ir

Baltarusijos Respublikos piliečių prašymų išduoti vizas priėmimas ir sprendimų dėl šių prašymų priėmimas Lietuvos Respublikos vizų tarnybose užsienyje, išskyrus atvejus, kai dėl vizų išdavimo tarpininkauja Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija.

Kol galioja Seimo nutarimas „Dėl nepaprastosios padėties įvedimo“, Ministerija tarpininkauja dėl vizų išdavimo tiems Rusijos Federacijos ir Baltarusijos Respublikos piliečiams, kuriems teisė kreiptis dėl vizos nustatyta pagal tarptautinius ar stojimo į Europos Sąjungą metu priisihtus įsipareigojimus, pavyzdžiui, Europos Sąjungos piliečių šeimos nariams.“

6.3. Ministerija 2022-10-24 „pateikė atsakymą į Sanatorijos 2022-09-23 prašymą (rašto Nr.(20.7.1)3-6547 [...]). Ministerijos atsakymo rengimas užtruko, siekiant visapusiškai politiškai įvertinti Sanatorijos 2022-08-10 prašymą ir jo galimą sprendimą, atsižvelgiant į aukščiau šiame rašte nurodytas aplinkybes.“

Ministerijos 2022-10-24 atsakyme nurodyta:

„Ministerija, atsakydama į Jūsų kreipimąsi, pažymi, kad Lietuvos Respublika nuosekliai ir principingai remia Baltarusijos pilietinę visuomenę ir jos teisėtus reikalavimus, susijusius su laisvais ir sąžiningais rinkimais, pagrindinėmis laisvėmis ir žmogaus teisėmis, o taip pat smerkia sistemingas ir beprecedentes represijas prieš Baltarusijos pilietinę visuomenę, žmogaus teisių pažeidimus. Iki įvyks laisvi ir demokratiniai rinkimai Baltarusijoje, Lietuvos Respublika, pripažindama tikrąją ir demokratinę Baltarusijos žmonių valią, išreikštą 2020 m. rugpjūtį, palaiko ir remia Baltarusijos demokratinę jėgų lyderės Sviatlanos Cichanouskajos veiklą. Lietuvoje veikia Sviatlanos Cichanouskajos biuras, 2021 m. birželio mėn. Ministerijoje yra akredituota Baltarusių demokratijos atstovybė, vadovaujama Sviatlanos Cichanouskajos.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą informaciją, siūlome, kad Sanatorija kreiptųsi į Biurą, pateikdama Baltarusijos Respublikos piliečių, ketinančių atvykti į sanatoriją, sąrašus bei gautų pritarimą jų atvykimui. Gavusi Biuro pritarimą, Ministerija pasirengusi toliau svarstyti vizų išdavimo klausimą.“

6.4. Ministerija 2022-10-10 „pateikė atsakymą į Sanatorijos 2022-08-10 prašymą (rašto Nr. (20.7.4)3-6504 [...]); Ministerijos atsakymo rengimas užtruko, siekiant visapusiškai politiškai įvertinti Sanatorijos prašymą ir jo galimą sprendimą, atsižvelgiant į aukščiau šiame rašte nurodytas aplinkybes.“

6.5. Ministerija 2023-01-19 „pateikė atsakymą į Sanatorijos 2022-11-22 prašymą (rašto Nr. (20.7.1E)3-315 [...]); Ministerijos atsakymo rengimas užtruko, nes buvo siekiama visapusiškai politiškai įvertinti papildomą Sanatorijos prašymą ir jo galimą sprendimą, atsižvelgiant į šiame rašte aukščiau nurodytas aplinkybes.“

Ministerijos 2023-01-19 atsakyme pažymėta:

„Ministerija, atsakydama į Jūsų kreipimąsi bei patikslinama savo 2022-10-20 rašto Nr. (20.7.4)3-6504 taikymą, siūlytų, kad Baltarusijos Respublikos piliečių, ketinančių atvykti į sanatoriją, sąrašus su Sviatlanos Cichanouskajos biuru/Baltarusių demokratijos atstovybe suderintų tiesiogiai Sanatorijos savininkas – Baltarusijos respublikinis sveikatinimo ir sanatorinio-kurortinio gydymo centras.

Gavusi Sviatlanos Cichanouskajos biuro / Baltarusių demokratijos atstovybės pritarimą, Užsienio reikalų ministerija pasirengusi toliau svarstyti vizų išdavimo Baltarusijos piliečiams tarpininkavimo klausimą.“

6.6. „Ministerijos pateikta rekomendacija kreiptis į Biurą ir pateikti Biurui ketinančių vykti į Sanatoriją Baltarusijos piliečių sąrašus atitinka Lietuvos užsienio politiką Baltarusijos režimo atžvilgiu pagal šiame rašte nurodytus teisės aktus ir strateginius dokumentus bei atsižvelgiant į išdėstytas aplinkybes.“

Tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

7. Lietuvos Respublikos įstatymai

7.1. Viešojo administravimo įstatymo (toliau – VAI):

3 straipsnis – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais:

[...] 4) *įstatymo viršenybės*. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektų [...] veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Administraciniai aktai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais; 5) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nuroydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį [...].“

10 straipsnis – „4. Viešojo administravimo subjektas administracinį sprendimą dėl asmens prašymo ar skundo turi priimti per 20 darbo dienų nuo tokio prašymo ar skundo gavimo dienos. [...] Kai dėl objektyvių priežasčių per šį terminą administracinis sprendimas negali būti priimtas, viešojo administravimo subjektas šį terminą gali pratęsti ne ilgiau kaip 10 darbo dienų. Asmeniui apie tokį termino pratęsimą per 5 darbo dienas nuo sprendimo pratęsti terminą priėmimo dienos pranešama raštu ir nurodomos pratęsimo priežastys. [...]“

7.2. Nepaprastosios padėties įstatymo 28 straipsnis – „Nepaprastosios padėties metu gali būti taikomos šios nepaprastosios priemonės: [...] 8) užsieniečių atvykimo, buvimo, tranzito per Lietuvos Respublikos teritoriją ir teisės gyventi Lietuvos Respublikoje apribojimas, jų priežiūros ir kontrolės sugriežtinimas, prašymų ir (ar) sprendimų dėl Lietuvos Respublikos pilietybės priėmimo, paslaugų užsieniečiams teikimo ar sandorių su užsieniečiais sudarymo apribojimas ar sustabdymas; [...]“

8. Kiti teisės aktai

8.1. Seimo 2023-03-14 nutarimo „Dėl nepaprastosios padėties įvedimo“ Nr. XIV-1789:

1 straipsnis – „2. Nustatyti, kad: [...] 3) nepaprastosios padėties trukmė – nuo šio straipsnio 1 dalyje nurodyto nepaprastosios padėties įvedimo laiko iki 2023 m. gegužės 2 d. 24 valandos 00 minučių; [...]“

2 straipsnis – „1. Nustatyti, kad nepaprastosios padėties metu taikomos šios Nepaprastosios padėties įstatymo 28 straipsnyje nurodytos nepaprastosios priemonės: [...] 4) užsieniečių vizų režimo sugriežtinimas. Sugriežtinus vizų režimą, sustabdomas Rusijos Federacijos ir Baltarusijos Respublikos piliečių prašymų išduoti vizas priėmimas ir sprendimų dėl šių prašymų priėmimas Lietuvos Respublikos vizų tarnybose užsienyje, išskyrus atvejus, kai dėl vizų išdavimo tarpininkauja Užsienio reikalų ministerija; [...]“

8.2. Asmenų prašymų ir skundų nagrinėjimo viešojo administravimo subjektuose taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007-08-22 nutarimu Nr. 875 (toliau – Taisyklės):

32 punktas – „Prašymai ir skundai, išskyrus prašymus ir skundus, į kuriuos Taisyklių 18 punkte nustatyta tvarka galima atsakyti iš karto arba ne vėliau kaip artimiausią darbo dieną, turi būti išnagrinėjami per Viešojo administravimo įstatymo 10 straipsnio 4 dalyje nurodytus terminus.“

45 punktas – „Į prašymą institucija atsako atsižvelgdama į jo turinį: 45.1. į prašymą suteikti administracinę paslaugą atsakoma suteikiant prašomą vieną iš VAĮ 19 straipsnio 1 dalyje nurodytų administracinių paslaugų (ar prašomas kelias administracines paslaugas) arba pateikiant motyvuotą atsisakymą tą padaryti; [...]“

8.3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998-09-25 nutarimu Nr. 1555 patvirtintų Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos nuostatų (toliau – Nuostatai):

5 punktas – „Svarbiausieji Užsienio reikalų ministerijos uždaviniai yra: 5.1. įgyvendinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės programą Lietuvos Respublikos užsienio politikos klausimais; [...]“

6 punktas – „Užsienio reikalų ministerija, vykdydama jai pavestus uždavinius: 6.1. formuoja užsienio politikos prioritetines kryptis, teikia Lietuvos Respublikos Vyriausybei pasiūlymus dvišalių bei daugiašalių santykių plėtojimo klausimais ir vykdo priimtus sprendimus; [...] 6.13. vykdo konsulines funkcijas; [...]“

9. Apibendrinus Pareiškėjos skunde aprašytas aplinkybes (pažymos 2 punktą) konstatuotina, kad Pareiškėja skundžiasi, „dėl specialiai vilkinamų atsakymų į pateiktus prašymus [„išimties tvarka leisti išduoti vizas sergantiems vaikams ir neįgaliems vaikams su juos lydinčiais asmenimis, Baltarusijos Respublikos piliečiams, atvykstantiems į Lietuvos Respubliką sanatoriniam gydymui ir medicininei reabilitacijai Sanatorijoje“] bei nesiiimant jokių veiksmų LR piliečių bei LR įstaigų/institucijų naudai“ („teisinis neapibrėžtumas gresia Sanatorijai, kaip ūkiniam subjektui, papildomomis išlaidomis atleidžiant darbuotojus, kadangi Sanatorija negali vykdyti veiklos ir išlaikyti darbuotojų“).

10. Vadovaujantis Nepaprastosios padėties įstatymu (pažymos 7.2 papunktis), Seimo 2023 m. kovo 14 nutarimu „Dėl nepaprastosios padėties įvedimo“ (pažymos 8.1 papunktis), Nuostatais (pažymos 8.3 papunktis), konstatuotina, kad vienas svarbiausių Ministerijos uždavinių yra įgyvendinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės programą Lietuvos Respublikos užsienio politikos klausimais; Ministerija, vykdydama jai pavestus uždavinius, formuoja užsienio politikos prioritetines kryptis, teikia Lietuvos Respublikos Vyriausybei pasiūlymus dvišalių bei daugiašalių santykių plėtojimo klausimais ir vykdo priimtus sprendimus, konsulines funkcijas.

Pastebėtina, kad nepaprastosios padėties metu (nuo 2022-03-11 iki 2023-05-02; pažymos 6.1 ir 8.1 papunkčiai) gali būti taikoma nepaprastoji priemonė – užsieniečių vizų režimo sugriežtinimas; sugriežtinus vizų režimą, sustabdomas Baltarusijos Respublikos piliečių prašymų išduoti vizas priėmimas, išskyrus atvejus, kai dėl vizų išdavimo tarpininkauja Ministerija; Ministerijai palikta diskrecijos teisė (tarpininkavimo tvarka nenustatyta) spręsti dėl išimties taikymo kiekvienu konkrečiu atveju.

11. Pabrėžtina, kad, vadovaudamasi VAI (pažymos 7.1 papunktis) ir Taisyklėmis (pažymos 8.2 papunktis), Ministerija turėjo per 20 darbo dienų išnagrinėti Pareiškėjos prašymus (kai dėl objektyvių priežasčių per šį terminą administracinis sprendimas negali būti priimtas, Ministerija šį terminą gali pratęsti ne ilgiau kaip 10 darbo dienų, tokiu atveju prašymas gali būti išnagrinėtas per 30 darbo dienų) pagal kompetenciją, prašymų turinį (į prašymą suteikti administracinę paslaugą atsakyti suteikiant prašomą paslaugą arba pateikiant motyvuotą atsisakymą tą padaryti), laikydamasi išsamumo principo reikalavimų.

Pastebėtina, kad Ministerija šio tyrimo metu nepateikė duomenų apie tai, kad nagrinėjamu atveju turėtų būti taikomas specialus reguliavimas dėl prašymų nagrinėjimo terminų, taigi, šiuo atveju, turi būti vadovaujama pirmiau nurodytais VAI įtvirtintais terminais.

12. Nagrinėjamu atveju konstatuotina, kad Ministerija pateikė atsakymus į Pareiškėjos prašymus (į 2022-07-12 – 2022-08-02 raštu Nr. (25.3.1E)3-4938; į 2022-08-10 – 2022-10-10 raštu Nr. (20.7.4)3-6504; į 2022-09-23 – 2022-10-24 raštu Nr. (20.7.1)3-6547; į 2022-11-22 – 2023-01-19 raštu Nr. (20.7.1E)3-315; pažymos 6.2–6.5 papunkčiai).

Ministerijos atsakymai Pareiškėjai yra išsamūs, Pareiškėjai pateikti motyvuoti atsisakymai dėl Ministerijos tarpininkavimo, paaiškinimai, kodėl siūloma kreiptis į Biurą (pvz., pažymos 6.3 papunktis).

Be to, šio tyrimo metu Ministerija pateikė papildomus paaiškinimus dėl Ministerijos veiklos įgyvendinant Ministerijos uždavinius ir funkcijas, susijusias su Pareiškėjos prašymais, bei papildomą paaiškinimą dėl siūlymo kreiptis į Biurą atitiktis užsienio politikai Baltarusijos režimo atžvilgiu (pažymos 6.1 ir 6.6 papunkčiai).

Pažymėtina, kad Ministerija, teikdama atsakymus į Pareiškėjos 2022-08-10, 2022-11-22 prašymus, nesilaikė prašymų nagrinėjimo 20 darbo dienų termino reikalavimų (Seimo kontrolieriui nebuvo pateikti duomenys, kad prašymų nagrinėjimo terminai būtų buvę pratęsti VAI nustatyta tvarka iki 30 darbo dienų; šie prašymai išnagrinėti per dvigubą nei nustatytas terminą).

13. Apibendrinus pirmiau nurodytas aplinkybes, konstatuotina, kad Pareiškėjos skundas pripažintinas pagrįstu pagal šio tyrimo 12 punkte pateiktas išvadas, t. y. dėl prašymo nagrinėjimo

termino nesilaikymo.

SEIMO KONTROLIERĖS SPRENDIMAS

14. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia VšĮ Sanatorija „X“ skundą dėl Ministerijos pareigūnų veiklos (neveikimo) pripažinti pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERĖS REKOMENDACIJA

15. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė *Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministru* rekomenduoja informuoti, kokių priemonių imtasi, kad ateityje asmenų prašymai Ministerijoje būtų nagrinėjami laikantis nustatytų terminų.

Apie rekomendacijos nagrinėjimo rezultatus prašom pranešti Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka, t. y. ne vėliau kaip per 30 dienų nuo rekomendacijos gavimo dienos.

Seimo kontrolierė

Erika Leonaitė